

Beste mensen,

Het was vandaag moeilijk kiezen waar over te preken: de eerste lezing Abraham(Sodom en Gomorrah), of over het evangelie Het Gebed?

Ik heb gekozen voor het laatste maar doe er hier een wat oudere preek bij ter aanvulling. Want het verhaal van Abraham heeft veel impact in de samenleving.

Hans

ZEVENTIENDE ZONDAG DOOR HET JAAR C

Lucas 11: 1-13

Gen. 18:20-32

Bennekom 2013

Heer, leer ons bidden, vraagt één van de leerlingen aan Jezus als hij zijn meester heeft zien bidden. Wie kan niet meevoelen met die vraag? Bidden is een hele kunst, dat weet iedereen die wel eens serieus geprobeerd heeft het bidden een vaste plaats te geven in zijn of haar leven.

Als je echt in moeilijkheden zit, als problemen op je af ziet komen, die je niet langer de baas kunt worden: een financiële noodsituatie, geen werk kunnen vinden, een bedreigende ziekte, die jou zelf treft of een van je dierbaren, dan wil het nog wel eens lukken om uit de grond van je hart te bidden ... maar in je gewone doen... als je goed in je vel zit en alles als vanzelf sprekend verloopt, zoals het moet... dan schiet het bidden er nogal eens gemakkelijk bij in.

Heer, leer ons bidden. De leerling vraagt het als hij gezien heeft hoe Jezus bad. Ook dat kunnen we ons goed voorstellen. Je ziet Jezus als het ware helemaal ingekeerd in zichzelf, afgesloten van de wereld en van heel zijn omgeving, één met zijn Vader, diep in gebed verzonken.

Toch heeft die vraag ook iets vreemds omdat hij in de bijbel gesteld wordt. Als er één cultuur in de wereld is, die weet heeft van bidden, dan is het wel de joodse. Denk maar eens aan het onophoudelijke gebed in de synagoog, de voorgeschreven gebeden thuis, aan de maaltijd, de talloze zegenspreuken uit het joods gebedenboek, de indrukwekkende zegen van ouders over hun kinderen ieder sabbat opnieuw, te veel om het allemaal op te noemen. Bovendien hebben allemaal weet van de 150 psalmen die als Gods Woord in de bijbel staan opgetekend, gebedsteksten bij uitstek, door de Eeuwige zelf geïnspireerd. En toch nog die vraag...

Misschien moeten wij die vraag anders stellen. Wanneer en hoe wordt een tekst een gebed. Neem nou psalm 23, De Heer is mijn herder. Wanneer wordt die tekst een gebed? Je kunt de psalm immers lezen, hem analyseren en bestuderen, hem vertalen uit de grondtekst of uit een buitenlandse taal, je kunt hem van buiten leren en opzeggen, je kunt hem zingen, uitbeelden, je kunt er een tekening bij maken of hem schilderen.

En dat alles is ook gebeurd in de loop der eeuwen! Maar hóé en wanneer wordt die tekst in mijn mond en in mijn hart een gebed?

De joodse wijzen hebben daar aanwijzingen voor opgesteld, handreikingen gegeven, regels geformuleerd. In hun eigen taal noemen zij dat alles: kavanah, d.w.z. gerichte aandacht. Met enig spuurwerk vinden we die aanwijzingen ook terug in het onderricht dat Jezus ons geeft in het evangelie van vandaag.

Als je bijvoorbeeld een psalm of het Onze Vader niet alleen wilt opzeggen, maar echt wilt bidden, dan is het eerste en het allerbelangrijkste dat je moet doen - volgens die Rabbijnen en ook volgens Jezus - heel je aandacht richten op het zoeken (ik zeg het nu maar in bijbelse taal)

van het aanschijn van God. Zonder het intense besef van Gods aanwezigheid blijft het bij het lezen of desnoods het zingen van de psalm; of is het niet meer dan het opzeggen van het Onze vader.

Dat zoeken van God, dat intens beleefde contact met Hem ... het lijkt een open deur, zo vanzelfsprekend is het, maar toch, het is waarachtig geen geringe opgaaft. Er is heel wat energie voor nodig, en een volhardend en moedig pogen. Je moet immers dwars door al je eigen twijfels heen: is er wel een adres, is er wel Iemand die luistert?! Iemand met een hoofdletter?

Een joods mysticus getuigde van zichzelf: ik heb zeker één uur nodig om tot kavanah, tot die gerichte aandacht te komen.

Je moet daarbij bovendien uitstijgen boven al je beslommeringen, je zorgen, de tienduizend dingen van alledag achter je laten. Alleen dit ene is nu belangrijk, al het andere kan wachten. Gij bad op een berg alleen, maar ik, de wereld wil mij achterna, dichte Guido Gezelle. En wij, wij kunnen het hem hartgrondig nazeggen.

Maar – het zij als troost gezegd - met dat oprechte en intense zoeken van Gods tegenwoordigheid, is het waarachtige bidden al volop begonnen.

Het is fijn als je bij dat zoeken wat dichterlijke regels bij de hand hebt, zinnen uit kerkliederen bijvoorbeeld, die je uit je hoofd kent, en die je in gedachte en bij herhaling kunt zingen:

Waar zijt Gij te vinden, eeuwige God wij willen u zien...
Geef leven aan mijn ziel, wees Gij mijn lied...
Neem mij aan zoals ik ben...
Wees hier aanwezig...

Of een andere tekst, die u dierbaar is, en die spontaan bij je naar boven komt... een tekst waarin God rechtstreeks wordt aangesproken. Want steeds gaat het om dat ene: het smeden van de relatie, het zoeken van een ervaren, van de verbinding met de Eeuwige.

Dat zoeken van de Heer gaat aan het gebed vooraf, maar dat zoeken blijft voortdurend bij ons, ook als we de woorden van het gebed zeggen. Ja, precies dat zoeken maakt de tekst die we gebruiken, tot een waarachtig gebed. Uitsluitend in dat zoeken ligt het geheim van alle bidden. Wij willen u zien, wij willen u ervaren, met ons hart willen we weten, voelen, dat u bij me bent: hier en nu.

U zult begrijpen, dat er nog veel meer te zeggen is over het thema bidden. Ik denk aan de onmisbare functie van de stilte, het terzijde schuiven van alle afleidende gedachten, het opnieuw in je geboren laten worden van de gebedstekst. Maar ik laat dat alles rusten om vandaag alle nadruk te leggen op dat ene, dat ene, dat aller-noodzakelijkste: het blijven zoeken van de Heer.

Het zal u duidelijk zijn, dat reeds het kunnen en willen zoeken een onschatbaar geschenk is van God zelf aan ons. Wat zal dan het vinden van Hem anders zijn dan pure genade en dankbare vreugde?

Daarom zeg ik jullie: vraag om Gods ervaarbare aanwezigheid
en het zal je gegeven worden,
zoek Hem en je zult Hem vinden, klop en er zal voor je worden opgedaan.

(Een wat oudere preek bij de eerste lezing uit het Oude Testament:)

ZEVENTIENDE ZONDAG DOOR HET JAAR C

Lucas 11: 1-13

Gen. 18:20-32

Bennekom 2001

Het zal u duidelijk zijn, waarom de lezing van Abrahams pleidooi gekozen is bij de woorden van Jezus over het gebed. Abraham wordt hier immers geschilderd als de volhardende bidder. Een verhaal uit het Oude Testament als illustratie dus bij de prediking van Jezus. Een gebruikelijke leeswijze in de christelijke kerken. Het is echter meer dan de moeite waard om het Oude Testament ook eens te bekijken op zijn eigen zeggingskracht, want ook dit verhaal is veel rijker dan alleen maar een illustratie bij iets anders.

God daalt af. Niet om wraak te nemen, zoals uw boekje vertaalt, maar omdat de noodkreet uit Sodom en Gomorra luid om hulp riep. De Heer komt altijd als de barmhartige, als de bevrijder op ons toe. Wat was er namelijk aan de hand in die steden? Anders dan wij meestal menen, ging het niet zozeer om homofilie. Ezechiël schrijft in het zestiende hoofdstuk van zijn profetie: 'De ongerechtigheid van uw zuster Sodom en haar dochters bestond hierin, dat ze leefden in overdaad en zorgeloze rust. Ze gingen daar prat op, maar om misdeelden en behoeftigen bekommerden ze zich in het geheel niet'. Volgens een oude traditie was het zelfs op doodstraf verboden om aan armen, zwervers of vreemdelingen maar een klein stukje brood te geven. De noodkreet van dié mensen was letterlijk ten hemel schreiend. Daar kwam nog bij dat de inwoners van die steden een gruwelijke hekel hadden aan iedere buitenlander en hen op alle mogelijke wijzen vernederden.

En zoals altijd, als God neerdaalt naar de aarde, is het om barmhartigheid, bevrijding aan te kondigen. Dat was in Egypte zo, en dat is hier ook het geval. De verteller van het verhaal gebruikt dan ook - als God aan het woord is - steeds de onuitsprekelijke naam: Ik, de Barmhartige, Ik zal er zijn voor jou. Het is ontroerend, hoe snel God telkens als het ware inbindt, en met steeds minder genoeg neemt: van vijftig naar veertig, naar dertig, naar twintig, en zelf met tien rechtvaardigen, die zich niet asociaal gedragen hebben, is hij tevreden. Zozeer wil hij - de Heilige - ons sparen, en zo groot is zijn behoefte om mensen te redden.

Maar wanneer Abraham zich tot God wendt, dan gebruikt de verteller steeds de naam Elohim, een naam, die gerechtigheid aanduidt. Niet in de betekenis van: 'maar dat néémt u toch zeker niet, u zult die schuldigen toch wel geducht straffen?!' Neen, hij pleit voor het leven van de rechtvaardigen, want die zullen mét de zondaars omkomen. U wilt toch niet de goeden en de slechten over één kam scheren?! zegt hij. Daarmee zou u toch uw heilige naam schenden, ja, zelf heiligschennis plegen!

In de joodse traditie neemt men het Noach kwalijk, dat hij helemaal niet gepleit heeft bij God voor de mensen, die door de zondvloed dreigden te verdrinken. Abraham pleit voor de rechtvaardigen en zó - indirect - ook voor de zondaars. Mozes zal nog een hele stap verder gaan en heel uitdrukkelijk voor zondige mensen pleiten, voor de aanbidders van het gouden kalf namelijk. Mozes vraagt niet alleen, dat ze gespaard mogen worden, maar zelfs dat God hen vergiffenis zal schenken.

Voor ons, aardse stervelingen, lijkt het soms wel of er in de hemel een strijd gaande is tussen God, de Rechtvaardige, en God, de Barmhartige. Je zou dan ook kunnen zeggen, dat er in de loop van de geschiedenis een groeiend bewustzijn is, dat wij mensen God moeten en mogen helpen, opdat de barmhartige God de overhand krijgt.

En hoe help je God? Net als Abraham: door hem voortdurend te herinneren aan zijn heilige Naam. Die naam betekent immers: 'Ik zal er zijn voor jou'. Zo zien alle klassieke gebeden er uit: Gij die gezegd hebt, (bijvoorbeeld 'Ik zal er zijn voor jou') wij houden u aan die belofte, - wij pinnen u daarop vast - en daarom vragen wij u...

Dit narratief van Abraham bevat nog een tweede boodschap voor ons. In het Boek Spreuken staat: 'De rechtvaardige is het fundament van de wereld' (10:25 in de joodse vertaling). Met andere woorden, zo lang er nog rechtvaardige, goedlevende mensen zijn, bestaat onze wereld voort. Tien van zulke mensen - vijf in iedere stad - hadden Sodom en Gomorra, volgens het verhaal, kunnen redden.

We zeggen wel eens: wat kan ik er nou aan doen, dat het zo'n rotzooi is op de wereld? Wat maakt mijn stem, mijn leven, mijn bijdrage nou uit voor het milieu, voor de vrede, voor welvaart? Het verhaal van Abraham, die pleit bij de Barmhartige voor Sodom en Gomorra, geeft je een antwoord, dat niemand niet verwacht had: jouw manier van leven, zegt het verhaal, jouw streven naar het goede, legt een stevig fundament onder de toekomst van je kinderen, draagt bij aan het welzijn van de volgende generatie.

En wat is dat dan, leven als een rechtvaardige? De profeet Micha (6:8) heeft het prachtig voor ons kort samengevat:

De Heer heeft je gezegd wat goed is, o mens
en wat hij van je verlangt:
Hij wil niets anders, dan dat je het recht in acht neemt,
dat je oprecht liefhebt
en dat je nederig wandelt met je God.